

۱ تفاوت‌های رویکرد اول (مدل لیبرالی) و رویکرد دوم (مدل کمونیستی) در رابطه با نابرابری اجتماعی را بنویسید. (دو مورد)

۲ شکل‌گیری نظام آپارتاید (تفکیک نژادی در اماکن عمومی و مدارس و ورزشگاه و ...) نتیجه چیست؟

۳ عبارت‌های صحیح و غلط را مشخص کنید.

الف) موضوع علوم انسانی عام‌تر از موضوع علوم اجتماعی است و علوم اجتماعی خود، بخشی از علوم انسانی محسوب می‌شوند.

ب) در رویکرد تبیینی علاوه بر این‌که می‌توانیم جامعه را با دانش‌های ابزاری خود بشناسیم، قادر خواهیم بود تغییرات بنیادین در جامعه به وجود آوریم.

ج) بزرگترین کشتار جهان که در جنگ‌های جهانی اول و دوم میان توسعه‌یافته‌ترین کشورها رخ داد و با فاجعه هیروشیما و ناکازاکی پایان یافت، نتیجه سقوط ارزش‌ها و اخلاق‌گریزی است.

د) از دیدگاه طرفداران عدالت اجتماعی، در مدل کمونیستی نقطه آغاز رقابت و در مدل لیبرالی نقطه پایان رقابت عادلانه نیست.

۴ جامعه‌شناسان انتقادی، چه نظری به کم‌توجهی رویکرد تفهمی به ساختارهای اجتماعی دارند؟

۵ توجه بیشتر به نظام‌های اجتماعی و ساختارهای آن و یا تأکید بیشتر بر کنش‌های اجتماعی، هرکدام چه عواقبی دارد؟

۶ از درون رویکرد تفسیری، نوع جدیدی از جامعه‌شناسی به نام پدید آمد.

۷ دهه شصت میلادی در آمریکا، عصر چه اعتراضاتی بود؟

۸ فیلم «دیوانه از قفس پرید» تحت تأثیر فلسفه چه کسی و در نقد از چه عاملی ساخته شده است؟

۹ جامعه‌شناسان طرفدار قشربندی، نقش‌ها را در مقایسه با هم، چگونه دسته‌بندی می‌کنند؟

۱۰ جامعه‌شناسان طرفدار قشربندی اجتماعی، کارکردهای قشربندی را چگونه شرح می‌دهند؟

۱۱ ابزاری برای کاهش فاصله طبقاتی است.

۱۲ در رویکرد طرفداران عدالت اجتماعی، مالکیت خصوصی، چه جایگاهی دارد؟

۱۳ طرفداران قشربندی اجتماعی، چه جایگاهی برای «رقابت» در زندگی اجتماعی قائلند؟

۱۴ چه تفاوت‌هایی بین انسان‌ها، تفاوت‌های رتبه‌ای نامیده می‌شوند؟

۱۵ علت تأکید جامعه‌شناسان انتقادی به ضرورت انتقاد علمی از ساختارهای سرکوبگر چیست؟

۱۶ جای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید.

الف) علوم انسانی و اجتماعی بومی (ایرانی و اسلامی) باید همسو با خودمان و ناظر به حل مسائل جامعه خودمان باشد.

ب) برخی رویکردها برای دستیابی به پاسخ‌های ساده درباره چرایی وقوع پدیده‌های اجتماعی، پیچیدگی و عمق این پدیده‌ها را نادیده می‌گیرند و از آن‌ها می‌کنند.

ج) ارسطو نظام سیاسی را که اکثریت مردم براساس فضیلت و حقیقت حکومت می‌کنند می‌نامد.

د) طرفداران قشربندی اجتماعی چنین می‌پندارند که نابرابری‌های اجتماعی نتیجه تفاوت‌ها یا هستند، بنابراین عادلانه‌اند.

۱۷ هر عبارت کدامیک از انواع تفاوت و نابرابری را نشان می‌دهد؟

الف) تفاوت در زبان، لهجه و رنگ پوست (.....)

ب) نابرابری در ثروت و تحصیلات (.....)

۱۸ علت نابرابری‌های اجتماعی در دیدگاه جامعه‌شناسان چیست؟

۱۹ نتیجه‌ی طبیعی دانستن قشربندی اجتماعی بر نقش انسان از سوی طرفداران قشربندی چه بود؟

۲۰ جامعه‌شناسان علت نابرابری‌های اجتماعی را چه می‌دانند؟

۲۱ جای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید.

الف) جهان‌های اجتماعی مختلف معانی و متفاوتی را پدید می‌آورند.

ب) هنگامی که قدرت برخلاف حکم و قانون الهی باشد اما تبعیت از آن از روی رضایت باشد، قدرتی و شکل می‌گیرد.

ج) جامعه‌شناسان انتقادی بر ضرورت انتقاد علمی از تأکید می‌کنند.

۲۲ جای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید.

الف) گسترده‌ترین بخش ذخیره دانشی می‌باشد.

ب) اگر محققى بخواهد تمامی ابعاد یک پدیده اجتماعی خاص مثلاً یک نهاد اجتماعی یا یک فرهنگ را مطالعه کند از روش استفاده می‌کنند.

ج) قدرتی که با مقبولیت همراه باشد و به صورت رسمی پذیرفته شده باشد نامیده می‌شود.

د) اولین چالشی که در جهان متجدد ظاهر شد، بود که فقرا و ثروتمندان را به دو گروه متخاصم تبدیل کرد.

جامعه‌شناسی انتقادی در مورد ساختار اجتماعی چه دیدگاهی دارد؟

۲۳

زندگی اجتماعی انسان‌ها چند وجه دارد؟ توضیح دهید.

۲۴

ویژگی‌های رویکرد سوم (مدل عدالت اجتماعی) را بیان کنید.

۲۵

ویژگی‌های رویکرد دوم (مدل کمونیستی) را بیان کنید.

۲۶

ویژگی‌های رویکرد اول (مدل لیبرالی) را بیان کنید.

۲۷

جامعه‌شناسان در مطالعه‌ی نابرابری‌های اجتماعی به کدام عامل در جوامع توجه دارند؟

۲۸

تفاوت‌های اسمی و نابرابری‌های طبیعی چه زمانی مورد توجه جامعه‌شناسان قرار می‌گیرد؟

۲۹

برخی از جنبه‌های تفاوت میان افراد را نام ببرید.

۳۰

- ۱- رویکرد اول، طرفدار قشربندی اجتماعی است. اما رویکرد دوم، مخالف قشربندی اجتماعی است.
- ۲- رویکرد اول، معتقد است نابرابری اجتماعی از تفاوت‌ها یا نابرابری‌های طبیعی ناشی می‌شود اما رویکرد دوم، نابرابری را نتیجه روابط سلطه‌جویانه میان انسان می‌داند که باید با آن مبارزه کرد.
- ۳- رویکرد اول معتقد است نابرابری‌های اجتماعی عادلانه‌اند اما رویکرد دوم، عدالت اقتصادی را مهم می‌داند و معتقد است با توزیع برابر ثروت، عدالت برقرار خواهد شد.
- ۴- رویکرد اول نقش انسان‌ها و جوامع در پدید آمدن و ادامه یافتن نابرابری اجتماعی را نادیده می‌گیرد اما رویکرد دوم معتقد است قشربندی توسط انسان‌ها پدید آمده‌اند و تداوم یا تغییر آن نیز به دست آن‌هاست.
- ۵- رویکرد اول بر حوزه رقابت تأکید دارد اما رویکرد دوم بر حوزه برابری تأکید دارد.
- ۶- در رویکرد اول، نقطه آغاز رقابت، عادلانه نیست اما در رویکرد دوم، نقطه پایان رقابت عادلانه نیست. (ذکر دو مورد کافی است) (ص ۷۴-۷۸)

تفاوت‌های اسمی به نابرابری اجتماعی منجر شده است. یا تفاوت‌های اسمی (نژاد) بهانه‌ای برای نابرابری‌های اجتماعی شده است. (ص ۷۳)

الف) صحیح (ص ۱۱) ب) غلط (ص ۲۹) ج) صحیح (ص ۳۸) د) غلط (ص ۷۷)

جامعه‌شناسان انتقادی همانند جامعه‌شناسان تفهمی - تفسیری بر توانایی و خلاقیت افراد در ساختن جهان اجتماعی تأکید می‌کنند، اما کم‌توجهی رویکرد تفهمی به ساختارهای اجتماعی و تأثیر این ساختارها بر زندگی افراد را درست نمی‌دانند.

گاهی پیامدهای جهان اجتماعی برای افراد برجسته می‌شود، ولی این وجه که جهان اجتماعی ساخته انسان‌هاست نادیده گرفته می‌شود یا بالعکس. یعنی گاهی نظام اجتماعی و ساختارهای آن و گاهی کنش‌های اجتماعی مورد توجه قرار می‌گیرند. برجسته کردن یک وجه زندگی اجتماعی و تأکید بر آن و نادیده گرفتن وجه دیگر، می‌تواند آثار و پیامدهای نامطلوبی برای زندگی اجتماعی به وجود آورد.

جامعه‌شناسی انتقادی

عصر اعتراض سپاه‌پوستان، سر برکشیدن دوباره جنبش زنان، جنبش دانشجویی و جنبش ضدجنگ ویتنام بود.

فیلم، تحت تأثیر فلسفه فوکو و در نقد قدرت ساخته شد. تیمارستان هم در فیلم و هم در اندیشه فوکو، نمادی از ساختار قدرت است و مقیاس کوچک‌تری از جامعه. در فیلم، مک مورفی نمادی از تلاش برای آزادی و پرستار رچد، مظهر قدرت سرکوبگر است.

۱- برخی نقش‌ها از نقش‌های دیگر کم‌زحمت‌تر، راحت‌تر و خوشایندترند.

۲- برخی نقش‌ها برای جامعه از نقش‌های دیگر، مهم‌ترند.

۳- نقش‌های متفاوت، به توانایی‌ها و استعداد‌های متفاوتی نیاز دارند.

برخی جامعه‌شناسان، قشربندی اجتماعی را جهانی و ضروری می‌دانند، یعنی معتقدند تاکنون هیچ جامعه‌ای بدون قشربندی وجود نداشته است و قشربندی برای جامعه کارکردهای ضروری دارد. آنان کارکردهای قشربندی را با طرح چند سؤال و پاسخ به آن‌ها شرح می‌دهند که جامعه چگونه انگیزه برعهده گرفتن نقش‌های مناسب و پس از آن انگیزه انجام وظایف این نقش‌ها را در افراد ایجاد می‌کند.

۱۱ مالیات

۱۲ در رویکرد عادلانه، مالکیت خصوصی لغو نمی‌شود، اما جامعه وظیفه دارد امکان رقابت را برای همگان فراهم کند و نقطه شروع رقابت را یکسان نماید.

۱۳ طرفداران قشربندی اجتماعی رقابت را در زندگی اجتماعی ضروری می‌دانند، اما از این نکته غفلت می‌کنند که در رقابت عادلانه باید نقطه شروع رقابت یکسان باشد.

۱۴ برخی تفاوت‌ها مانند تفاوت در قد، هوش، ثروت و تحصیلات، تفاوت‌های رتبه‌ای نامیده می‌شوند و می‌توان افراد را براساس این تفاوت‌ها، رتبه‌بندی کرد. یعنی برخی افراد کم‌تر و برخی بیشتر از این ویژگی‌ها برخوردارند. مثلاً افرادی که دارای ثروت و تحصیلات متفاوت هستند، با هم نابرابرند.

۱۵ جامعه‌شناسان انتقادی به ضرورت انتقاد علمی از ساختارهای سرکوبگر تأکید می‌کنند تا از سلطه چنین ساختارهایی بر انسان‌ها پیشگیری کنند و زمینه شکل‌گیری ساختارهای اجتماعی انسانی‌تر را فراهم آورند. (ص ۷۸)

۱۶ الف) هویت فرهنگی (ص ۷) ب) هویت زدایی (ص ۴۶)
ج) جمهوری (ص ۶۱) د) نابرابری‌های طبیعی (ص ۷۱)

۱۷ الف) تفاوت‌های اسمی (ص ۶۸) ب) نابرابری اجتماعی (ص ۶۸)

۱۸ این است که مزایای اجتماعی یعنی ثروت، قدرت و دانش به صورت نابرابر میان افراد توزیع شده‌اند. (ص ۶۹)

۱۹ نقش انسان‌ها و جوامع در پدید آمدن و ادامه یافتن قشربندی اجتماعی را نادیده می‌گیرند و تغییر در آن‌را چندان امکان‌پذیر نمی‌دانند. (ص ۷۳)

۲۰ مزایای اجتماعی یعنی ثروت، قدرت و دانش به صورت نابرابر میان افراد توزیع شده است از این‌رو برخی افراد در بالای سلسله مراتب اجتماعی قرار می‌گیرند و برخی افراد در پایین آن.

۲۱ الف) جهان‌های اجتماعی مختلف معانی ذهنی و فرهنگی متفاوتی را پدید می‌آورند. (ص ۵۱)
ب) هنگامی که قدرت برخلاف حکم و قانون الهی باشد اما تبعیت از آن از روی رضایت باشد، قدرتی مقبول و غیرمشروع شکل می‌گیرد. (ص ۵۸)
ج) جامعه‌شناسان انتقادی بر ضرورت انتقاد علمی از ساختارهای سرکوبگر تأکید می‌کنند. (ص ۷۵)

۲۲ الف) گسترده‌ترین بخش ذخیره دانشی دانش عمومی می‌باشد. (ص ۴)
ب) اگر محققى بخواهد تمامی ابعاد یک پدیده اجتماعی خاص مثلاً یک نهاد اجتماعی یا یک فرهنگ را مطالعه کند از روش مطالعه‌ی موردی استفاده می‌کنند. (ص ۵۰)
ج) قدرتی که با مقبولیت همراه باشد و به صورت رسمی پذیرفته شده باشد اقتدار نامیده می‌شود. (ص ۵۷)
د) اولین چالشی که در جهان متجدد ظاهر شد، فقر و غنا بود که فقرا و ثروتمندان را به دو گروه متخاصم تبدیل کرد. (ص ۷۴)

جامعه‌شناسان انتقادی معتقدند، گاهی جهان اجتماعی و ساختارهای آن که به دست خود انسان‌ها ایجاد شده‌اند، انسان‌ها را زیر سلطه‌ی خود درمی‌آورند. بی‌توجهی به ساختارهای اجتماعی و نادیده گرفتن آن‌ها، به معنای چشم‌پوشی از آثار و پیامدهای مخرب آن‌هاست؛ زیرا انتقاد از ساختارهای اجتماعی و در نتیجه کنترل آثار مخرب آن‌ها را ناممکن می‌سازد. این جامعه‌شناسان بر ضرورت انتقاد علمی از ساختارهای سرکوبگر، تأکید می‌کنند تا از سلطه‌ی چنین ساختارهایی بر انسان‌ها پیشگیری شود و هم‌چنین زمینه‌ی شکل‌گیری ساختارهای اجتماعی انسانی‌تر و اخلاقی‌تر فراهم آید.

زندگی اجتماعی انسان‌ها دو وجه دارد:

وجه اول: از سویی افراد در زندگی گروهی خود با یکدیگر، جهان اجتماعی و ساختارهای آن را می‌سازند. وجه دوم: از سوی دیگر هر جهان اجتماعی الزام‌ها و پیامدهایی دارد که زندگی انسان‌ها را متأثر می‌سازد.

الف) مالکیت خصوصی لغو نمی‌شود اما جامعه وظیفه دارد امکان رقابت را برای همگان فراهم کند و نقطه‌ی شروع رقابت را یکسان نماید.

ب) دولت به نمایندگی از جامعه مؤظف است، نیازهای ضروری همه‌ی افراد مانند خوراک، پوشاک و مسکن را تأمین کند. بدین ترتیب همه‌ی کودکان از امکانات اولیه برای پیشرفت، بهره‌مند می‌شوند و می‌توانند براساس توانایی و شایستگی خود با دیگران رقابت نمایند.

ج) دولت تلاش می‌کند برای کاهش نابرابری‌های اجتماعی تدابیر بیش‌تری بیندیشد؛ مثلاً از ثروتمندان مالیات بگیرد و از آن برای رفع فقر در جامعه استفاده کند.

د) این رویکرد نه با رهاسازی مطلق موافق است و نه با کنترل مطلق، نه اجرای عدالت را به دست نامرئی بازار می‌سپارد و نه دخالت همه جانبه‌ی دولت را می‌پذیرد.

ه) به دنبال برقراری عدالت اجتماعی است. اما به بهانه‌ی عدالت اجتماعی، آزادی‌های افراد و امکان رقابت میان آن‌ها را از بین نمی‌برد.

الف) مخالف قشربندی اجتماعی هستند.

ب) معتقدند که نابرابری‌های اجتماعی ناشی از تفاوت‌ها و نابرابری‌های طبیعی نیست، بلکه نتیجه‌ی روابط سلطه‌جویانه میان انسان‌ها است و باید با آن مبارزه کرد.

ج) عدالت اقتصادی را مهم می‌دانند و معتقدند که با توزیع برابر ثروت، عدالت برقرار خواهد شد.

د) مالکیت خصوصی موجب برقراری روابط ظالمانه میان افراد و در نتیجه، نابرابری اجتماعی شده است، بنابراین برای ایجاد برابری باید مالکیت خصوصی را از میان برداشت.

ه) با حذف مالکیت خصوصی، دیگر طبقه‌ی پایین وجود نخواهد داشت و بدین ترتیب همگان شرایطی یکسان خواهند داشت.

و) از نظر آنان قشربندی اجتماعی توسط انسان‌ها پدید آمده و تداوم یا تغییر آن نیز به دست آن‌هاست.

ز) تأکید آنان بر معایب قشربندی نشان می‌دهد که آنان خواهان از میان برداشتن قشربندی هستند.

الف) معتقدند که نابرابری اجتماعی برای بقای جامعه ضرورت دارد.

ب) از نظر آنان نابرابری اجتماعی نتیجه تفاوت‌ها یا نابرابری‌های طبیعی‌اند بنابراین عادلانه هستند.

ج) این جامعه‌شناسان طرفدار قشریندی اجتماعی هستند و معتقدند که از گذشته تا حال، هیچ جامعه‌ای بدون قشریندی اجتماعی نبوده است یعنی قشریندی پدیده‌ای است که در همه‌ی زمان‌ها و مکان‌ها وجود داشته است.

د) با طبیعی دانستن قشریندی اجتماعی، نقش انسان‌ها و جوامع در پدید آمدن و ادامه یافتن آن‌را نادیده می‌گیرند و تغییر در آن را چندان امکان‌پذیر نمی‌دانند.

ه) با تأکید بر کارکردهای قشریندی، آن‌را تأیید و تثبیت می‌کنند.

ز) رقابت را در زندگی اجتماعی، ضروری می‌دانند.

قشریندی اجتماعی

زمانی‌که تفاوت‌های اسمی و نابرابری‌های طبیعی به نابرابری‌های اجتماعی منجر شود.

قد، وزن، جنس، رنگ پوست، توانایی جسمی و ذهنی، قدرت سیاسی، ثروت، تحصیلات، مهارت، پایگاه اجتماعی، محل سکونت، زبان، لهجه و ...

نکته: با دقت در تفاوت‌های میان افراد مشخص می‌شود که همه‌ی تفاوت‌ها از یک نوع نیستند.